

Ίστορικά - Έθνικά

■ Οι Έλληνες Ανατολικοθρακιώτες, Μικρασιάτες και Πόντιοι Μάρτυρες

Τὸ Ὀλοκαύτωμα τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀνατολῆς κατὰ τὸν 20ὸ αἰῶνα

100 ἔτη: Μνήμη Ὀδύνης

Μία ἀπὸ τὶς ἀποφράδες ἡμέρες τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὑπῆρξε ἡ 19η Μαΐου 1919 (6 Μαΐου μὲ τὸ παλαιὸ ἡμερολόγιο), κατὰ τὴν ὁποία ἀφίχθη στὴν Ἄμισσὸ (Σαμψοῦντα) τοῦ Πόντου ὁ Τοῦρκος στρατηγὸς Μουσταφᾶ Κεμάλ, μὲ διαταγὴ τῆς Κυβέρνησης τῆς Κωνσταντινούπολης νὰ πατάξει τὸ ἐθνικιστικὸ κίνημα ποὺ ἀμφισβητοῦσε τοὺς ὅρους ἀνακωχῆς τῆς Τουρκίας μὲ τοὺς Συμμάχους καὶ νὰ διαλύσει ὅλες τὶς ἀνταρτικὲς τουρκικὲς ὀργανώσεις, ποὺ δολοφονοῦσαν, καταδίωκαν καὶ καταλήστευαν τοὺς Ἑλληνες τοῦ Πόντου.

Γιὰ τὸν ἴδιο ἀκριβῶς λόγο εἶχαν ἀφίχθῃ πρὶν ἀπὸ τέσσερις ἡμέρες στὴ Σμύρνη Ἑλληνικὲς στρατιωτικὲς δυνάμεις, μὲ ἐντολὴ τῶν Συμμάχων νὰ προστατεύσουν τοὺς Ἑλληνικοὺς καὶ γενικότερα χριστιανικοὺς πληθυσμοὺς τῆς περιοχῆς, ἀπὸ ἓνα νέο κύμα σφαγῶν καὶ ἄγριων διωγμῶν ἐναντίον τους, χειρότερο ἴσως ἀπὸ αὐτὸ τῆς περιόδου 1914-1918, ὅταν συντελέστηκε καὶ ἡ γενοκτονία τῶν Ἀρμενίων (1,5 ἑκατομμῦριο νεκροί).

Μέθοδοι ἐξόντωσης

● **Μία** ἀπὸ τὶς μεθόδους ἐξόντωσης τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἀρμενίων τῆς Τουρκίας ἦταν ἡ κατὰ τὸ 1914 ἀναγκαστικὴ ἐπιστράτευση τῶν ἡλικίας 18-45 ἐτῶν (μέχρι τότε εἶχαν δικαίωμα ἐξαγορᾶς), ὄχι γιὰ νὰ ὑπηρετήσουν στὶς ἐπιχειρήσεις τοῦ Ὄθωμανικοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ γιὰ νὰ ὑπηρετήσουν στὰ λεγόμενα «ἀμελεῖ ταμπουροῦ» (τάγματα ἐργασίας), προκειμένου νὰ σπᾶνε πέτρες, ἀνοίγουν δρόμους, τοποθετοῦν σιδηροτροχιὰς στὰ βάρη τῆς Ἀνατολίας, ἐπὶ 12 καὶ 15 ὥρες τὸ 24ωρο, κάτω ἀπὸ δριμὺν ψῦχος τὸν χειμῶνα καὶ θερμοκρασίες Σαχάρας τὸ καλοκαίρι.

Ἄνεπαρκῶς ἐνδεδυμένοι τὸν χειμῶνα, μὲ ἐλάχιστη τροφή ἐνδαιτώμενοι καὶ στὸ μαρτύριο τῆς δίψας ὑποβαλλόμενοι τὰ καλοκαίρια, ὥστε διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ νὰ ἐξοντωθοῦν καὶ ἀποβιώσουν. **Ἐ**νῶ τὸ τέλος

ἐπῆρχετο πολλές φορές καὶ ἀπὸ τὶς ἀσθένειες πὺ προέκυπταν ἀπὸ τέτοιες συνθήκες.

Ἡ ἐξόντωση τῶν πλέον δυναμικῶν λόγῳ ἡλικίας καὶ φύλου μελῶν τῶν οἰκογενειῶν καθιστοῦσε τὰ ὑπόλοιπα μέλη τους εὐκόλλη λεία τῶν ἐγκληματικῶν σχεδίων τοῦ ὀθωμανικοῦ καταδιωκτικοῦ μηχανισμοῦ.

● **Ἄ**λλη μέθοδος ἦταν ἡ ἀπέλαση τῶν ἀνυπεράσπιστων πλέον κατοίκων τῶν περιοχῶν τῆς ἐμπόλεμης ζώνης (παράλια κυρίως) στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, γιὰ νὰ μὴν παρέχουν πληροφορίες στοὺς στρατιῶτες καὶ ναῦτες τῶν Συμμάχων χωρῶν πὺ ἐνδεχομένως θὰ ἀποβιβάζονταν σ' αὐτές.

Οἱ ἀπελαυνόμενοι μετεκινοῦντο πεζῆ καὶ συντεταγμένοι σὲ ἐδάφη πέραν τῶν 200 χλμ. ἀπὸ τὸν τόπο ἐκκίνησης καὶ ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχαν καταλύματα στοὺς τόπους προορισμοῦ, σκόπιμα βέβαια, οἱ πορεῖες συνεχίζονταν χειμῶνα καὶ καλοκαίρι κάτω ἀπὸ ἀντίξοες συνθήκες, μὲ σκοπὸ τὴ φυσικὴ ἐξόντωση τῶν πεζοπόρων πὺ στὴν μεγάλη πλειοψηφία τους ἦταν γυναικόπαιδα καὶ γέροντες.

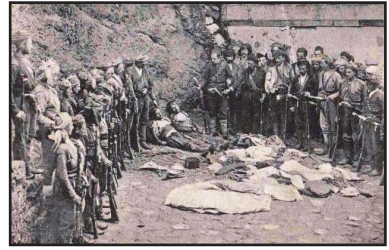
Μὲ τὴ μέθοδο αὐτὴ 180.000 Ἑλληνες τῶν παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅσοι δὲν πρόλαβαν νὰ φύγουν γιὰ τὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου, ἀκολούθησαν τὶς πορεῖες θανάτου στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Ἀνατολίας. **Τ**ὸ ἴδιο συνέβη καὶ μὲ τοὺς Ἑλληνοπόντιους.

● **Ἐ**δῶ πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ὅσοι ἐπιζοῦσαν ἀπὸ τὶς ἐξουθενωτικὲς πορεῖες εἶχαν νὰ ἀντιμετωπίσουν τὸ ὑποχρεωτικὸ λουτρό, δις τῆς ἐβδομάδος, σὲ ὑπαίθριο χῶρο καὶ σὲ πολικὲς θερμοκρασίες. **Οἱ** ὑποβαλλόμενοι στὸ μαρτύριο αὐτὸ ἔμεναν γυμνοὶ ἐπὶ τρίωρο περίπου, διότι ἐξετάζονταν δῆθεν καὶ ἀπὸ γιαντρά. **Ἐ**σοὶ ἐπιζοῦσαν –ἦταν ἐλάχιστοι– εἶχαν τὸν Θεὸ μαζί τους.

● **Ἄ**λλη μέθοδος ἦταν ὁ ἐξαναγκασμὸς τῶν Μικρασιατῶν Ἑλλήνων νὰ δεχθοῦν στὴν κατοικία τους γιὰ διαμονὴ σ' αὐτὴν τῶν μουσουλμάνων προσφύγων ἀπὸ τὴν Μακεδονία, τὴν Ἡπειρο καὶ τὰ νησιὰ, πὺ εἶχαν καταφύγει στὴν Τουρκία, μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς Πολέμους. **Ἐ**νῶ μέγας ἀριθμὸς κατοικιῶν ἐλληνικῶν οἰκογενειῶν πὺ εἶχαν ἀπελαθεῖ στὸ ἐσωτερικὸ εἶχαν καταληστευθεῖ ἀπὸ ἐγκληματικὰ στοιχεῖα καὶ εἶχαν περιέλθει στὴ χρῆ-

ση μουσουλμάνων προσφύγων ἀπὸ τὰ Βαλκάνια.

• **Μία** ἀκόμη μέθοδος ἐξόντωσης τοῦ Ἑλληνισμοῦ σὲ ὅλη τὴ Μικρὰ Ἀσία, τὸν Πόντο καὶ τὴν Ἀνατολικὴ Θράκη, ἦταν ὁ οἰκονομικὸς πόλεμος ἐναντίον του.

Στὶς ἐκτὸς ἐμπόλεμης ζώνης περιοχὲς ὅπου ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ ἦταν ἀνθοῦσα, ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις ἐπέβαλε *μποῦκοτὰζ* στὰ ἑλληνικὰ καταστήματα. **Οὐ**δεὶς μουσουλμάνος μποροῦσε νὰ ψωνίζει ἀπ' αὐτά. **Καὶ** οἱ παραβάτες, πωλητὲς καὶ ἀγοραστὲς, ἐτιμωροῦντο σκληρά.

Σὲ πολλὰς περιοχὲς ἐπειδὴ οἱ φούρνοι ἀνῆκαν μόνον σὲ μουσουλμάνους, οἱ Χριστιανοὶ δὲν εἶχαν τὴ δυνατότητα προμήθειας ἄρτου.

• **Π**έραν τῶν θηριωδιῶν αὐτῶν, ἑλληνικὰ χωριά ἐπυρπολοῦντο, ἐκκλησίαι καὶ νεκροταφεῖα ὑφίσταντο κτηνώδεις βανδαλισμούς, σχολεῖα παραδίδονταν στοὺς ἐκ Βαλκανίων μουσουλμάνους πρόσφυγες.

«Θὰ σᾶς κόψουμε τὰ κεφάλια»

Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο συνταράχθηκε καὶ τὴν 25η Μαΐου 1914 κήρυξε τὴν Ἐκκλησίαν σὲ διωγμὸ καὶ ἐπέβαλε πένθος, τὸ ὁποῖο συνίστατο στὴν μὴ τέλεση ἱεουργιῶν (πλὴν τῶν κηδειῶν) καὶ στὸ κλείσιμο τῶν σχολείων.

Τὰ μέτρα αὐτὰ ἦταν ἀναγκαῖα, προκειμένου ἡ πολιτισμένη ἀνθρωπότητα νὰ συνειδητοποιήσει τὴν ἀπειλὴ ποὺ ἀντιμετώπιζε ὁ Ἑλληνισμός.

Ἄλλωστε τὸ Πατριαρχεῖο ἐγνώριζε ἀπὸ τὸ 1909 τί θὰ μποροῦσε νὰ συμβεῖ.

Ὁ τότε Πατριάρχης Ἰωακείμ Γ' εἶχε ἐπισκεφθεῖ τὸν Τούρκο ἀρχιστράτηγο Σεφκὲτ πασᾶ γιὰ νὰ διαμαρτυρηθεῖ γιὰ τὴν ἐξοντωτικὴ πολιτικὴ ἐναντι τῶν Ἑλλήνων ἐκ μέρους τῶν Νεοτούρκων.

«**Θ**ὰ σᾶς κόψουμε τὰ κεφάλια, θὰ σᾶς ἐξαφανίσουμε. **Ἡ** ἐμεῖς θὰ ἐπιζήσουμε ἢ ἐσεῖς», ἦταν ἡ ἀπάντησις τοῦ Τούρκου ἀξιωματοῦχου (Κ. Φωτιάδης: ἡ Γενοκτονία τῶν Ἑλλήνων τοῦ Πόντου, τ. Α', σελὶς 352, ἐκδόσεις Ἡρόδοτος).

Τὸ Πατριαρχεῖο ἀναγκάστηκε νὰ τερματίσει τὸ πένθος του μετὰ δὶμήνου, λόγῳ τῆς ἐναρξῆς τοῦ Α' Παγκοσμίου Πολέμου, κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ὁποίου οἱ διωγμοὶ τῶν Ἑλλήνων στὰ δυτικὰ παράλια καὶ τὸν Πόντο, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ

της Ἀνατολικῆς Θράκης προσέλαβαν τὴν ἔκταση γενοκτονίας.

Τὸν Μάιο τοῦ 1919, στὴ Διάσκεψη τῶν Νικητῶν στὸ Παρίσι, ὁ Τούρκος Πρωθυπουργὸς Ντουμάντ Φερὶντ παραδέχθηκε ὅτι στὴ χώρα του εἶχαν τελεσθεῖ «πρωτοφανῆ στὴν παγκόσμια ἱστορία ἐγκλήματα», τὰ ἀπέδωσε ὅμως ἀποκλειστικὰ σὲ μιὰ ὀρισμένη κατηγορία κυβερνητικῶν-στρατιωτικῶν στελεχῶν, τοὺς Νεοτούρκους, προσπαθώντας ἔτσι νὰ ἀπαλλάξει τῶν εὐθυνῶν του ὁλόκληρο τὸ πολιτικοστρατιωτικὸ σύστημα τῆς Τουρκίας.

Τὸ γεγονός αὐτὸ προκάλεσε τὴν ὀργή τοῦ Προέδρου τῆς Διάσκεψης, Γάλλου Πρωθυπουργοῦ Κλεμανσώ, ὁ ὁποῖος ἔδειξε τὴν πόρτα ἐξόδου στὴν τουρκικὴ ἀντιπροσωπεΐα.

Ἡ τραγωδία ἦταν ὅτι καὶ μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου ἡ πολιτικὴ ἀφανισμοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους τῆς Ἀνατολῆς, μετὰ τὸν ἀφανισμὸ τῶν Ἀρμενίων, συνεχιζόταν καὶ ἐντεινόταν μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου.

Καὶ τώρα, τὸ 1919, δὲν ὑπῆρχαν Νεότουρκοι στὴν ἐξουσία. Οἱ Ἀρχιδῆμοι τῶν Ἑλλήνων Μικρασιατῶν καὶ Ἑλληνοποντίων καὶ Ἀρμενίων, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς ὑπουργοὺς Ταλαὰτ καὶ Ἐμβέρ, εἶχαν διαφύγει (ὁ πρῶτος δολοφονήθηκε τὸ 1921 στὸ Βερολίνο, ἀπὸ τὸν Ἀρμένιο Ταῦλιριάν, ὁ ὁποῖος ἀθωώθηκε ἀπὸ τὴ Γερμανικὴ Δικαιοσύνη τῆς Βαϊμάρης).

Οἱ νικήτριες δυνάμεις εἶχαν τὶς πληροφορίες τους γιὰ τὴ συνεχιζόμενη δράση τῶν Τούρκων ἐθνικιστῶν κατὰ τῶν Ἑλλήνων Μικρασιατῶν καὶ Ποντίων.

Αὐτὸς ἦταν καὶ ὁ λόγος ποὺ οἱ ἡγεσίες τους ἀνέθεσαν στὴν Ἑλλάδα τὴ διοίκηση τῆς περιοχῆς τῆς Σμύρνης γιὰ τὴν πάταξη διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ τῶν ἐγκληματικῶν ἐπιθέσεων τῶν τσετῶν κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ Χριστιανῶν γενικὰ καὶ τὴν ἀποκατάσταση τῆς δημόσιας τάξης.

Ἐνῶ ἡ τουρκικὴ κυβέρνηση ἀνέθεσε τὸν ρόλο αὐτὸ στὸν στρατηγὸ Μουσταφᾶ Κεμάλ, προκειμένου νὰ ἀποκαταστήσει τὴν τάξη στὸν Πόντο, τὴν ἴδια ἐποχὴ (Μάιος 1919).

Ἄλλο **Ὁ Τούρκος Ἄϊχμαν**

Ἀλλὰ ὁ Μουσταφᾶ Κεμάλ, ὁ ἀποκληθεὶς τὰ νεότερα χρόνια Τούρκος Ἄϊχμαν, εἶχε ἄλλα σχέδια, ἀντίθετα ἀπὸ αὐτὰ ποὺ τοῦ ἀνατέθηκαν. Σκοπὸς του ἦταν νὰ διαλύσει τὴν Ὄθωμανικὴ αὐτοκρατορία ὡς πολιτικὸ σύστημα συμβίωσης πολλῶν ἐθνοτήτων, διαφόρων θρησκειῶν καὶ νὰ δημιουργήσει ἐπὶ τῶν ὀρίων τῆς ἐνιαῖο ἐθνικὸ καὶ ὁμόθησκο κράτος.

Καὶ γιὰ νὰ ὑλοποιήσει τὸ σχέδιό του αὐτὸ χρησιμοποίησε σχε-

δὸν τὶς ἴδιες μεθόδους καὶ τὰ ἴδια ἐκτελεστικά ὄργανα ποὺ χρησιμοποίησαν οἱ Νεότουρκοι, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἄλλωστε προερχόταν.

Ὁ Μουσταφᾶ Κεμάλ, ποὺ ἀργότερα τοῦ δόθηκε τὸ προσωνύμιο Ἀτατούρκ (πατέρας τῶν Τούρκων), εἶχε ὡς ἐπιχείρημα τῆς τρομοκρατικῆς δράσης τῶν συμμοριῶν του, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁποίων στὸν Πόντο ἦταν ὁ ἀρχιδῆμιος Τοπάλ Ὀσμὰν (ἓνας παρακρατικὸς καταζητούμενος γιὰ ἐγκλήματα κατὰ τῶν Ποντίων μεταξὺ 1915 καὶ 1918), ὅτι οἱ Ἑλληνοπόντιοι ἐπιζητοῦσαν τὴν δημιουργία ἀνεξαρτήτου κράτους, μὲ σχετικὲς παραστάσεις τους στὴ Διάσκεψη τῶν Παρισίων.

Ἐνας λαὸς ὅμως, ὅπως ὁ Ποντιακός, μὲ 200.000 περίπου ἀποβιώσαντες κατὰ τὴ διάρκεια τῶν μαρτυρικῶν πορειῶν, 2.000 ἀπαχονισθέντες, 58.000 σφαιγιασθέντες ἢ τυφεκισθέντες καὶ 120 πυρποληθέντες, κατὰ τὴν τετραετία 1914-1918, μὲ τὰ σπίτια καὶ τὰ καταστήματά τους σὲ μεγάλη ἔκταση κατεστραμμένα, μὲ τὶς ἐκκλησίες, τὰ σχολεῖα καὶ τὰ ἰδρύματά τους ἐρείπια, τί ἄλλο μποροῦσε νὰ κάνει, σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ τὸ σύνθημα περὶ αὐτοδιάθεσης τῶν λαῶν κυριαρχοῦσε, ἀπὸ τοῦ νὰ ζητήσῃ τὴν ἀνεξαρτησία του;

Ἡ Τουρκικὴ κρεατομηχανή

Ἦταν, ἄλλωστε, ἀνεπιθύμητος μέσα στὴν ἴδια τὴ γενέτειρά του, τὴν ἴδια τὴν πατρίδα του, τὸν Πόντο, ἀφοῦ τὸ συνεχῶς ἐδραιούμενο καθεστῶς τοῦ Κεμάλ ἐπεδίωκε τὴν τουρκοποίηση ὅλων ὧσων θὰ παρέμεναν στὴν νέα Τουρκία.

Ἡ Κεμαλικὴ κρεατομηχανὴ ἔβγαλε περισσότερα θύματα ἀπὸ τὴν προηγούμενη, τῶν Νεοτούρκων, καθὼς ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς τσέτες, ὁ Κεμάλ χρησιμοποίησε γιὰ τὴν ἐξολόθρευση τῶν Ποντίων (πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους μάχονταν στὰ βουνὰ γιὰ τὴν ἐλευθερία τους) τὸν τουρκικὸ στρατό, τὸν ὁποῖο ὀργάνωσε καὶ ἐξόπλισε σταδιακὰ μὲ τὴν βοήθεια τῶν Γάλλων, Ἴταλῶν καὶ κυρίως τῶν Σοβιετικῶν, τὸν ὁποῖο στὴ συνέχεια ἔστρεψε ἐναντίον τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ σὲ ὅλη τὴ Μικρασία.

Ἡ προπαγάνδα τοῦ Κεμάλ προσπάθησε νὰ δικαιολογήσῃ τὴ γενοκτονία τῶν Ἑλληνοποντίων τῆς περιόδου 1919-1922, μὲ ἓνα ἀκόμη ἐπιχείρημα: **«Ὅτι** μὲ τὴν ἐπανάστασή τους οἱ Ρωμιοὶ ἔσφαξαν πολλοὺς Τούρκους».

Ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν ἔδωσε ἐντολὴ στὸν βρεταννὸ ὑφυπουργὸ Ἐξωτερικῶν Harmsworth νὰ ἐρευνήσῃ τὴν καταγγελία ποὺ

είχε γίνει διὰ στόματος μά-
λιστα Ἴσμὲτ Ἰνονού. (Σ. σ.
ἀποκαλυπτικὸς ἐπ' αὐτοῦ ὁ
καθηγητὴς Κ. Φωτιάδης στὸ
περιώνυμο σύγγραμμά του).

Τί ἀπεκάλυψε ἡ ἔρευνα
τοῦ Harmsworth στὰ τέλη Ἰα-
νουαρίου 1922; **Ὅτι** ἐπρόκει-

το γιὰ 300 Τούρκους τῆς Νικομήδειας καὶ 10 ἢ 20 ἄλλους, ποὺ
ἀναφέρονταν στὴν καταγγελία τῆς Ἀγκυρας.

Οἱ Ἕλληνες ὁμως ἐθρήνησαν περισσότερους ἀπὸ 550.000 Μι-
κρασιᾶτες ὁμοεθνεῖς τους, σφαγιασθέντες, τυφεκισθέντες ἢ ἀπαγ-
χονισθέντες ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἢ ἀποθανόντες κατὰ τὶς μακρὲς
πορεῖες θανάτου.

Μέχρι τὸ 1923, πάντως, τὸ σύνολο τῶν θανατοθέντων Ποντί-
ων ἀπὸ τὶς ὀρδὲς τοῦ Κεμάλ καὶ τὶς πρὸ αὐτῶν συμμορίες τῶν
Νεοτούρκων ἔφθασε τοὺς 350.000, ἐπὶ συνόλου περίπου 700.000
ποὺ ζοῦσαν στὸν Πόντο πρὶν τὸ 1914. **Ὁ** μισὸς Ἑλληνοποντιακὸς
πληθυσμὸς, δηλαδή, ἀφανίστηκε, κατὰ τὴν ἐπιχείρηση τῆς ἐθνο-
κάθαρσης τῆς περιόδου 1914-1923 στὴν Τουρκία. **Οἱ** διασωθέντες
κατέφυγαν πρόσφυγες στὴν Ἑλλάδα καὶ τὴ Ρωσσία.

* * *

Οἱ ἀριθμοὶ αὐτοὶ ἀνεβάζουν τὸ σύνολο τῶν Ἑλλήνων Ἀνατο-
λικοθρακιωτῶν, Μικρασιατῶν (καὶ Ποντίων) **Μαρτύρων** περί-
που στὸ **ἓνα ἑκατομμῦριο** ἄτομα, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τὸ 1912,
ἔτος ἔναρξης τῶν Βαλκανικῶν Πολέμων, ὅταν ἐξαπολύθηκαν οἱ
πρῶτοι διωγμοὶ κατὰ τῶν ἐλληνικῶν πληθυσμῶν τῆς ὀθωμανικῆς
αὐτοκρατορίας.

Τὸ ἓνα ἑκατομμῦριο τῶν Ἑλλήνων **Μαρτύρων** τῆς Ἀνατολῆς
ἐπιβεβαιώνεται καὶ ἀπὸ ἓναν ἄλλο ὑπολογισμὸ. **Στὴ** Μικρὰ Ἀσία
καὶ τὴν Ἀνατολικὴ Θράκη (καὶ τὴν Κωνσταντινούπολη) ζοῦσαν
στις ἀρχὲς τοῦ 20οῦ αἰῶνα 2,5 ἑκατομμύρια Ἕλληνες. **Ἀπὸ** τὴν
ἔναρξη τῶν διωγμῶν 1912-1913 μέχρι καὶ τὸ 1923 κατέφυγαν
στὴν Ἑλλάδα 1,5 ἑκατομμῦριο...

Οἱ ὑπόλοιποι ἐξαφανίστηκαν ἀπὸ τὸν ἐλληνοκτόνο τουρκικὸ
μηχανισμὸ. □

(*) Ἐφημερ. «Ἐστία», 19-20.5.2018, σελ. 9. Τοῦ Τίτου Ἰω. Ἀθανασιάδη. • Ἐπι-
μέλ. ἡμετ.